

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԸ
ՍՅՈՒՆԻՔ ԵՒ ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

(3–6 հունիսի, 2021 թ.)

Հ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի 3

Նունիսի 3-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հայրապետական քառօրյա այց կատարեց Սյունիքի մարզ եւ Արցախի Հանրապետություն: Այցի ընթացքում նորին Սրբությանն ուղեկցում էին հատուկ հանձնարարություններով հայրապետական նվիրակ Տ. Պարգեւ արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ Տ. Արշակ եպիսկոպոս Խաչատրյանը, Մայր Աթոռի վանական խորհրդի ատենապետ եւ լուսարարապետ Տ. Մուշեղ եպիսկոպոս Բաբայանը, Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ Տ. Մեսրոպ վարդապետ Պարսամյանը, Արցախի հոգեւոր-մշակութային ժառանգության պահպանման հարցերով գրասենյակի տնօրեն Տ. Գարեգին վարդապետ Համբարձումյանը, ՀՀ ԶՈՒ հոգեւոր առաջնորդ Տ. Մովսես վարդապետ Սարգսյանը եւ Մայր Աթոռի տեղեկատվական համակարգի տնօրեն Տ. Վահրամ ավագ քահանա Մելիքյանը: Վեհափառ Հայրապետի հետ Արցախ մեկնեց նաեւ Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության նախագահ տիար Պերճ Սեդրակյանը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գլխավորած պատվիրակությանը Գորիսի «Զանգեր» հուշարձանի մոտ դիմավորեցին Սյունյաց թեմի առաջնորդական տեղապահ Տ. Մակար վարդապետ Հակոբյանը՝ թեմի հոգեւոր դասի հետ միասին, Գորիսի համայնքապետ Առուշան Առուշանյանը, Սիսիանի համայնքապետ Արթուր Սարգսյանը, Քաջարանի համայնքապետ Մանվել Փարամազյանը, զինվորականներ եւ Գորիսի համայնքայիններ: Ավանդական աղուհացի արարողությունից հետո Ամենայն Հայոց

Կաթողիկոսն իր գնահատանքն ու օրհնությունը բերեց քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներին եւ հավաքված ժողովրդին: Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ՀԲԸՄ նախագահի եւ հոգեւոր դասի հետ միասին մեկնեց Գորիսի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ առաջնորդանիստ եկեղեցի, որտեղ Հայոց Հայրապետին դիմավորեցին Գորիսի բնակիչներ եւ զինվորներ: «Հրաշափառ» շարականի երգեցողության ներքո Վեհափառ Հայրապետը, իր օրհնությունը բաշխելով հավատավոր ժողովրդին, մուտք գործեց տաճար, ուր սաղմոսերգությունից եւ աղոթքից հետո կատարվեց Հանրապետական մաղթանք Հայաստանի եւ Արցախի անսասանության, Սյունյաց աշխարհի եւ նրա ժողովրդի անվտանգ, խաղաղ ու բարօր կյանքի համար: Արարողության ավարտին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր պատգամն ուղղեց ներկա ժողովրդին. «Սիրելի՛ սյունեցի հավատավոր զավակներ Մեր, այցելել ենք ձեզ հետպատերազմյան դժվարին իրավիճակի, դառը հարվածների եւ նեղությունների դիմագրավման այս ժամանակահատվածում: Եկել ենք ի մոտո հաղորդ լինելու ձեր մտահոգություններին ու խնդիրներին, նաեւ հայրապետական Մեր գնահատանքն ու օրհնությունը վերստին բերելու ձեզ:

...Մենք փաշատեղյակ ենք ազգային-հայրենական մեր կյանքի այս վնասն ու շրջանում ձեզ պատած դժվարությունների, ձեր առջեւ ծառացած մարտահրավերների մասին: Արցախյան վերջին պատերազմում մեր թանկագին զավակները նահատակվեցին, ունեցանք վիրավորներ, անհայտ կորածներ, գերեվարվածներ, տասնյակ հազարավոր տեղահանված խաղաղ բնակիչներ: Տարածֆային կորուստների պատճառով նաեւ Սյունյաց աշխարհի բնակավայրեր սահմանամերձ դարձան Ադրբեջանի հետ՝ դրանից բխող խիստ մտահոգիչ հետեւանքներով: Ադրբեջանը սանձարձակ ոտնձգություններ է կատարում նաեւ Հայաստանի սահմանների նկատմամբ, մասնավորապես Սյունիքի, Գեղարքունիքի գյուղական որոշ համայնքների տարածքների հանդեպ», — ասաց Հայրապետը:

«Սիրելիներ՛, խոռվի մեջ է ամենփա հոգին, խոռվի մեջ է համայն հայությունը: Սյունյաց աշխարհի Մեր զավակներից ստեղծագործ ու խաղաղ կյանքի բնականոն ընթացքն է խաթարված, ավելին՝ ապահովության ու անվտանգության լրջագույն խնդիրն է հառնած: Սակայն Մենք գիտենք, որ ձեր ոգին անկոտրում է, ձեր հարազատ հողին կապվածությունը, հայրենասիրությունն ու ազգամիջությունն ամուր են ձեր սրտերում ու հոգիներում: Դուք ձեր պապերից ու հայրերից ժառանգել եք փառություն ու կորով՝ օրհասական

հանգամանքներում ձեր հայրենի տունն ու օջախը պաշտպանելու, ամասասան լինելու հայրենյաց պաշտպանության դիրքերում եւ արիաբար կանգուն մնալու հարազատ հողին: Այս փորձությունը եւս, ֆաշարի՝ սյունեցիներ, ազգովի կհաղթահարենք՝ միայն թե մեր հերոս նախնիների ոգեշունչ պատգամի համաձայն՝ մեր արիության ու ֆաշության մեջ վախկոտություն չխառնենք, ամուր պահենք մեր նվիրումը հայրենիքին ու մեր սրբազան արժեքներին: Հաստատուն մնանք հավատի մեջ, անկոտրում՝ նեղությունների ու դժվարությունների առջեւ: Ամուր պահենք միմյանց հանդեպ փոստոսապատվեր սերն ու հզոր միասնությունը, որի առջեւ նահանջում են փորձությունները եւ զորամուր ու ամրապնդվում է լավատեսության ոգին», — *ասաց Նորին Սրբությունը՝ հավելելով, որ Հայոց Եկեղեցին եւ եկեղեցականները հանապազօրյա իրենց աղոթքով ու ծառայութեամբ սյունեցիների կողքին են՝ Աստծու խոսքով զորացնելու, դժվարությունների ու փորձությունների մեջ Տիրոջ օգնության խոստումը փոխանցելու, նրանց խիզախությունն ամուր պահելու:*

Վեհափառ Հայրապետը տեղեկացրեց նաեւ, որ Հայոց Եկեղեցին թե՛ պատերազմի ընթացքում եւ թե՛ հետպատերազմյան օրերին իր ձայնն է բարձրացրել միջազգային, միջեկեղեցական, միջկրոնական ատյաններում Արցախի եւ Հայաստանի դեմ իրականացվող ոտնձգությունները խստորեն դատապարտելու կոչով, գերիների ազատ արձակման համար հրատապ աշխատանքներ իրականացնելու հորդորով եւ ի պաշտպանություն Արցախի մեր ժողովրդի ազատ ու անկախ կյանքի արդար իրավունքի: Այցի առիթով Նորին Սրբությունն իր գնահատանքն ու օրհնությունը բերեց Սյունիքի մարզային իշխանություններին, համայնքապետերին, որոնք եւ այսօր, ինչպես պատերազմական դժվարին օրերին, համայնքների բնակիչների հետ ամուր կանգնած են հայրենիքի պաշտպանության դիրքերում: Հայրապետական գնահատանք եւ օրհնություն փոխանցվեց նաեւ Սյունյաց թեմի հոգեւոր սպասավորներին՝ առաջնորդական տեղապահի գլխավորությամբ, հավատավոր մեր ժողովրդի հավատն ու ոգին ամուր պահելու, Աստծու խոսքով հավատավոր իրենց հոտին զորացնելու ու մխիթարելու, սահմանամերձ դարձած բնակավայրերում արիասիրտ ծառայությունը շարունակելու համար: Վերջում Հայոց Հայրապետը հայցեց, որ Բարձրյալ Տերը օգնական ու զորակից լինի ամենքին՝ մեր ժողովրդի իրավունքների պաշտպանության գործում ճշմարտությունը ճանաչելի դարձնելու եւ արդարության հասնելու ջանքերն արդյունավորելու: Նորին Սրբությունը նաեւ աղոթեց, որ Աստված խաղաղ ու անվրդով

պահի հայրենի մեր երկիրը, եւ Տիրոջ պահապան Սուրբ Աջի առջեւ նահանջեն բոլոր չարիքներն ու փորձանքները մեր կյանքից:

Արարողությունից հետո հայրապետական պատվիրակությունը համայնքապետերի ուղեկցությամբ այցելեց Գորիսի զինվորական պանթեոն, ուր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ ՀԲԸՄ նախագահ Պերճ Սեդրակյանը ծաղկեպսակներ զետեղեցին անմար կրակի եւ հիշատակի խաչքարի առջեւ, ապա արցախյան երկրորդ պատերազմում զոհված քաջորդիների շիրիմների առջեւ Նորին Սրբության գլխավորությամբ հոգեւոր դասն աղոթեց նրանց հոգիների հանգստության համար:

Նույն օրն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատվիրակությամբ այցելեց Շուռնուխի սահմանամերձ համայնք, ուր Հայոց Հայրապետին դիմավորեցին համայնքի ղեկավար Հակոբ Արշակյանը եւ համայնքի բնակիչները: Փոխանցելով ժողովրդին իր հայրական սերն ու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունը՝ Նորին Սրբությունն իր զորակցությունը բերեց շուռնուխցիներին: Վեհափառը նշեց, որ սյունեցիներն ազգային-ազատագրական պայքարում իրենց աննկուն ու անպարտ ոգու շնորհիվ դարերի մեջ քաջերի համբավ են վաստակել, եւ մեր օրերում եւս սահմանին սյունյաց քաջերի ինքնակազմակերպված խմբերի դրսևորած արիությունն ու հայրենի հողը պաշտպանելու հարցում սկզբունքայնությունը եւս այդ ոգու անուրանալի արտահայտությունն են:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ ՀԲԸՄ նախագահը բնակիչների հետ զրուցեցին տիրող անհանգստությունների ու առկա խնդիրների, կյանքի բնականոն ընթացքի խաթարման եւ վտանգների մասին: Իր զրույցում Նորին Սրբությունը հավաստիացրեց, որ Հայոց Եկեղեցին պիտի շարունակի ջանքեր գործադրել բարձրաձայնելու սահմանամերձ համայնքներում բնակվող մեր ժողովրդի խնդիրները եւ հետամուտ լինելու իրավունքների պաշտպանությանը, ապա հորդորեց նախնյաց օրինակով ամուր եւ աննահանջ մնալ իրենց հավատի եւ հույսի մեջ՝ կառչած հարենի հողին, իրենց օջախներին: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն այցելեց նաեւ շուռնուխցիների տներ, զրուցեց ընտանիքների հետ, ծանոթացավ առկա դժվարություններին: Նորին Սրբությունը նաեւ իր օրհնություններն ու բարեմաղթանքները բերեց շուռնուխցի նորապսակ մի զույգի, որ, տեղեկանալով Հայոց Հայրապետի այցի մասին, մասնավոր ցանկություն էր հայտնել արժանանալու հայրապետական օրհնության:

Վերադարձին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը զրույց ունեցավ համայնքապետերի հետ, որոնց թվում էր նաեւ Կապանի համայնքապետ Գեորգ Փարսյանը: Իսկ երեկոյան Հայոց Հովվապետը հանդիպում ունեցավ Սյունյաց թեմի հոգեւոր դասի հետ՝ եկեղեցականներին վերստին բերելով իր հայրական օրհնությունն ու գնահատանքը՝ իրենց նվիրյալ ծառայության համար: Հանդիպմանը քննարկվեցին հետպատերազմյան շրջանում՝ առկա դժվարին իրավիճակում, եկեղեցու կողմից ձեռնարկվող քայլերի, իրականացվող սոցիալական, հոգեխնամ ծրագրերին: Նորին Սրբությունը թեմի հոգեւոր սպասավորների ուշադրությունը մասնավորապես հրավիրեց զոհվածների, անհայտ կորածների եւ գերության մեջ գտնվողների ընտանիքներին, վիրավորներին եւ նրանց հոգեւոր խնամքին:

Հ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի 4

Հունիսի 4-ին, ավարտելով իր այցը Սյունյաց թեմ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եռօրյա այցով մեկնեց Արցախ: Այցի առիթով Վեհափառ Հայրապետն Արցախ է տարել Մայր Աթոռում պահվող մեր հավատի հայր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի մասունքները՝ որպես օրհնության եւ մխիթարության աղբյուր Արցախի բարեպաշտ ժողովրդի համար:

Ամենայն Հայոց Հայրապետի շքախմբին եւ ՀԲԸՄ նախագահ Պերճ Սեդրակյանի գլխավորած պատվիրակությանը սահմանի վրա դիմավորեցին Արցախի թեմի առաջնորդ Տ. Վրթանես եպիսկոպոս Աբրահամյանը՝ թեմի եկեղեցականների հետ, եւ ռուսաստանյան խաղաղապահ ուժերի հրամանատարի տեղակալ գնդերեց Բորիս քահանա Գրիշինը:

Այնուհետեւ Վեհափառ Հայրապետն ուղեւորվեց Ստեփանակերտ, ուր այցելեց եղբայրական գերեզմանոց: Հուշարձանի առջեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դիմավորեցին Արցախի նախագահ Արայիկ Հարությունյանը եւ կառավարության անդամները: Անմար կրակի առջեւ ծաղկեպսակ գետեղելուց եւ հարգանքի տուրք մատուցելուց հետո Նորին Սրբությունը հոգեւոր դասի հետ աղոթք բարձրացրեց առ Աստված արցախյան երկրորդ պատերազմում զոհված հայ քաջորդիների հոգիների հանգստության համար: Երկրի ղեկավարության ուղեկցությամբ Հայոց Հայրապետն այցելեց նաեւ նահատակ զինվորականների շիրիմներին:

Նույն օրն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ԱՀ վաստակյալ նախագահ Բակո Սահակյանի եւ հոգեւոր դասի ուղեկցությամբ այցելեց Ամարասի վանք, որտեղ Նորին Սրբությանը դիմավորեցին մոտակա համայնքներից այս առիթով համախմբված հայորդիները եւ զինծառայողներ: Ս. Գրիգորիսի եկեղեցում «Հրաշափառի» արարողությունից հետո Գարեգին Բ. Հայրապետի նախագահությամբ կատարվեց հոգեհանգստյան արարողություն հայրենիքի պաշտպանության համար նահատակված հերոս զավակների հոգիների խաղաղության համար: Միասնական աղոթք բարձրացվեց հայցով, որ ամենողորմ Աստված խաղաղության ու ապահովության մեջ պահպանի Արցախը եւ Իր անսահման ողորմածությունն ու Սուրբ Աջի պահպանությունը տարածյալ պահի արցախահայոց եւ համայն հայ ժողովրդի վրա: Վերջում Նորին Սրբությունն իր օրհնությունն ու պատգամը բերեց ներկա ժողովրդին. «Սիրելիներ, հայրական սիրո ջերմագին զգացումներով եմ ուղեւորվել դեպի ձեզ՝ առ մեր Սուրբ եկեղեցու հավատավոր զավակներդ, տազնապալի օրերից հետո գոտեպնդվելու միայնացով, զորանալու մեր Տիրոջ խոսքով, որ խոստանում է՝ ասելով. «Քանի որ պահեցիր Իմ համբերության խոսքը, ես էլ քեզ պիտի պահեմ քո փորձության ժամին...» (Հայտ. Գ. 10): Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի այս խոստումը, որ կոչում է մեզ համբերության եւ հավատարմության, պիտի օգնի առաջ ընթանալու եւ հառնած դժվարություններն ու նեղությունները, ցավն ու վիշտը հաղթահարելու: Ծանր փորձությունը, որի միջով անցանք, եւ հիմնախնդիրները, որոնք մեր առջեւ են, չեն կարող մատնել մեզ հուսալքության, այլ ընդհակառակը՝ պիտի առավել համախմբեն ու ամրացնեն մեզ, առավել պիտի իմաստնացնեն մեզ՝ դասեր փառելու սխալներից եւ սքափ գնահատելու իրավիճակները: Փորձության ու նեղության ժամին հատկապես առավել անհրաժեշտ է, որ մենք լիենք համախմբված, հավատարիմ մնանք մեր հայրերի հավատքին, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին, դառն շարունակ մեր ժողովրդի արյուն-փրփրով սրբացած մեր հայրենիքին՝ անխախտ հավատով, որ Տերը մեզ հետ է նաեւ մեր փորձության ժամին եւ պարգևում է մեզ վեր հառնելու զորությունը:

Դուք, Արցախի փառազոհ զավակներ, այսօր արի հոգով ու հաստատակամ կանգնած եք մնում հայրենի հողին, որի յուրաքանչյուր թիզը վկայ է մեր պատմության, փրստոնեական մեր ինքնության, մեր ստեղծարար կյանքի եւ խաղաղության ու արդարության մեր ազնիվ ձգտումների: Արցախը, որ նվիրական մասն է մեր բնօրրան հայրենիքի, բնօրրան է նաեւ փրստոնեության», — ասաց Հայոց Հովվապետը՝ նշելով, որ Արցախում են քարոզել

Սուրբ Թադեոս առաքյալի Դագի եւ Եղիշա աշակերտները, Արցախում է քրիստոնեության լույսը տարածել եւ ծաղկուն տարիքում նահատակվել Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի թողած Սուրբ Գրիգորիս Հայրապետը, Արցախում է Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցը բացել առաջին դպրոցներից մեկը, Արցախում են հազարավոր մեր սուրբ նահատակների մասունքները եւ նրանց վրա բարձրացած վանքերն ու եկեղեցիները:

«Այսօր սրբազան այս հողի վրա ձեր ներկայությունը, սիրելիներ, դժվարությունները հաղթահարելու ձեր հանձնառությունն ու նախանձախնդրությունը ոգեշնչում են համայն մեր ժողովրդին աշխարհի բոլոր կողմերում: Արցախը, այո՛, շարունակում է մնալ մեր ժողովրդի հավատքի ու հայրենասիրության խորհրդանիշը եւ շարունակում է միավորել մեր ժողովրդին ազգային իդեաների շուրջ: Անմվագ է մեր ժողովրդի պատրաստակամությունը՝ շարունակելու աջակցությունն Արցախին եւ ջանքեր ներդնելու՝ ի խնդիր այստեղ ապրող Մեր զավակների՝ իրավունքների պաշտպանության», — ընդգծեց Հայրապետը՝ կարեւորելով ազգի ու ժողովրդի համախմբումն Արցախում ծանր պատերազմի հետեւանքով ավերակված տների, դպրոցների, հիվանդանոցների վերականգնման, սրբատեղիների պահպանության գործում: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատգամեց արցախցիներին եւ համայն հայ ժողովրդին՝ Աստծուն ապավինած, հույսով ու լավատեսությամբ յուրաքանչյուրն իր տեղում, յուրաքանչյուրն իր չափով նպաստել Արցախի, մեր ժողովրդի կյանքի վերազարթոնքին եւ իր հայրենի հողի վրա ազատ ու անկախ ապրել արդար իրավունքների պաշտպանությանը: Նորին Սրբությունը նշեց, որ, միասնաբար տոկալով ու համբերելով նեղություններին, հանձն առնելով զոհողություններ, անվերապահ նվիրումով եւ հանձնառություններով պիտի արժանի լինենք մեր խիզախ զավակներին, որոնք իրենց կյանքը նվիրեցին՝ պաշտպանելով Արցախ եւ Հայաստան մեր հայրենիքը:

Վեհափառ Հայրապետը Աստծու շնորհները, օրհնությունն ու պահպանությունը մաղթեց արցախցիներին՝ Ամարասի նվիրական սրբավայրում հայցելով բարեխոսությունը Սուրբ Գրիգորիս Հայրապետի եւ աղոթելով, որ Աստված երկնային բարձունքներում խաղաղության մեջ հանգչեցնի հոգիները հայրենիքի պաշտպանության մարտերում զոհված հայորդիների, ապաքինություն պարգևի վիրավորներին, շուտափույթ դարձ՝ գերիներին եւ անհայտ կորածներին, մխիթարություն՝ հարազատներ կորցրած ընտանիքներին: Նորին Սրբությունը հայցեց, որ Աստված

օրհնի մեր ժողովրդի ջանքերը հանուն հայրենիքի եւ հանուն ազգային մեր իղձերի իրագործման:

Իր օրհնությունը ժողովրդին բաշխելուց հետո Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր խոնարհումը բերեց Ս. Գրիգորիս Հայրապետի շիրիմին, ապա ծանոթացավ Ամարասի վանքի հիմնանորոգման աշխատանքներին: Այնուհետեւ հայրապետական պատվիրակությունն ուղղվեց դեպի Մաճկալաշեն համայնք, ուր Ամենայն Հայոց Հայրապետը հանդիպում ունեցավ համայնքի զոհված հայորդիների ընտանիքների հետ՝ բերելով իր մխիթարությունն ու օրհնությունը:

Հ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի 5

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ Արցախի Հանրապետություն հայրապետական այցի երկրորդ օրն սկսվեց Արցախի պաշտպանության բանակի N զորամաս այցելությամբ: ԱՀ նախագահ Արայիկ Հարությունյանի եւ հոգեւորականաց պատվիրակության ուղեկցությամբ ժամանելով զորամաս՝ Նորին Սրբությունն իր օրհնությունն ու հայրական բարեմաղթանքները բերեց հրամանատարական, սպայական կազմերին եւ այս առիթով հավաքված զինվորներին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր խոնարհումը բերեց հանուն Արցախի անկախության եւ Արցախի մեր ժողովրդի իրավունքների պաշտպանության պայքարած քաջարի զինվորականներին եւ իրենց կյանքն ի սեր հայրենյաց զոհաբերած հերոսների հիշատակի առջեւ՝ ընդգծելով, որ վճարված այդ թանկ գինը երբեք չպիտի մոռացվի, այլ պետք է դառնա մի նոր ուխտ՝ Արցախի անկախ պետականության պաշտպանության եւ զորացման. «Դժվարին ժամանակներ է ապրում համայն հայությունը: Արցախի դեմ Թուրքիայի եւ միջազգային ահաբեկչական խմբավորումների օժանդակությամբ սանձազերծված Ադրբեջանի 44-օրյա պատերազմն իր հետեւանքներով, պատճառված վնասներով ու ահռելի կորուստներով դեռ երկար ժամանակ ցավի ու տրտմության մեջ պիտի պահի մեզ, քանի որ դեռ չենք կարողացել գործուն միջոցներով հաղթահարել առկա ծանր իրավիճակը եւ փարատել ապագայի հանդեպ անորոշության զգացումը: Առկա խնդիրներն ու մարտահրավերները մեր կյանքի իրենց լուծումները պիտի ստանան, երբ

անխափր ամենմի հետետություններ կատարենմ ողբերգական այս կացության պատճառների վերաբերյալ»,— *ասաց Հայոց Հայրապետը: Նորին Սրբությունը նշեց նաեւ, որ հաղորդ է հայ զինվորականների քաջությանն ու հերոսական սխրանքներին, անձնուրաց պաշարի փառավոր դրվագներին՝ ընդգծելով, որ Ավարայրից մինչեւ Սարդարապատ եւ Արցախ՝ բոլոր ժամանակներում դրսևւորվել են այն հաստատ համոզումն ու գիտակցությունը, որ հայ զորականի թիկունքում ամենաթանկն են հայրենի հողը, հայի ինքնությունը պայմանավորող սրբությունները եւ ընտանիքը.*

«Այս հերոսագործ ոգին սրբացրեց մեր ժողովուրդը՝ հետագա սերունդներին փոխանցելով հայրենյաց պաշտպան մարտիկների փառապանծ անուններ:

Սիրելի՛ գավակներ Մեր, պանծալի այդ անձինք իրենց ժամանակի մեջ առավել չէին, քան դուք այսօր: Ձեզ պես պարզ երիտասարդներ եւ այրեր էին՝ հայրենասեր եւ ազգամկեր նույն խառնվածքով ու ձգտումներով, կյանքի նկատմամբ լցված նույն հույսերով եւ լուսավորին ու պայծառին հասնելու ջինջ ցանկությամբ: Առավել չէին նաեւ նրանց մաքառումի ոգին եւ նախանձախնդրությունը, քան արցախյան հողի վրա ձեր եղբայրների ու հայրերի անձնդիր հանձնառությունը:

Սակայն, առաքյալի խոսքի համաձայն, նրանք իրենց բարի պատերազմը պատերազմեցին, եւ այսօր նախնյաց կողմից մեր սերնդին է փոխանցված սրբազան պարտքը վառ պահելու մեր ինքնության կերոնը, նաեւ հաստատակամորեն կանգնելու հայրենիքի պաշտպանության առաջնագծում, որքան էլ որ դժվարին եւ ծանր լինի այդ առաքելությունը: Հայոց բանակը եւ հայ զինվորն են այսօր միակ երաշխավորները հայրենի պետականության, մեր ժողովրդի ազատ ու անկախ կյանքի, ձեր ընտանիքների ու սիրելիների անվտանգության ու երջանկության, ամեն ազգայինի հարատւության»,— *իր խոսքում ընդգծեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:*

Վեհափառ Հայրապետը հաստատեց, որ եկեղեցին մշտապես զորավիգ է եղել եւ այսուհետ եւս պիտի լինի Հայոց բանակին՝ հավելելով, որ անգամ պատերազմի ամենածանր պահերին եկեղեցականները եւ գնդերեցները հայ զինվորի կողքին են եղել, իսկ աշխարհասփյուռ համայնքները զորակցել եւ առկա կարիքներում օգնություն հասցրել. «Սիրելի՛ զինվորներ եւ սպաներ, Հայոց բանակի ոգին եւ հաղթական կամքն են աղբյուրը ազգի գոության եւ վստահության, մեր ժողովրդի ոգեշնչման եւ գալիք օրվա նկատմամբ լավատեսության: Ամուր եւ անասան մնացեք այս կոչման

մեջ, եւ Փրկիչ մեր Տերը, հավատում ենմ, պիտի պարգեւի մեզ նորանոր հաղթություններ»,— պատգամեց Գարեգին Բ. Հայրապետը՝ հայցելով Աստծուց պահել եւ պահպանել զինվորականներին ապահով եւ անփորձանք, որպեսզի իրենց աներեր ու զորավոր բազկով պաշտպանը լինեն հայրենի երկրի, մեր սրբությունների եւ, կատարելով իրենց սրբազան պարտքը, վերագառնան իրենց ընտանիքներ՝ շարունակելու իրենց նվիրական կյանքն ու գործը հայրենական անդաստանում: Վերջում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Պահպանիչ աղոթքով օրհնեց ՊԲ հրամանատարներին եւ ներկա ողջ զինվորականությանը:

Զորամաս այցելությունից հետո Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Արցախի թեմի առաջնորդ Տ. Վրթանես եպիսկոպոս Աբրահամյանի եւ Արցախի Հանրապետության նախագահ Արայիկ Հարությունյանի հետ, ուղեկցությամբ հոգեւոր դասի, այցելեց Գանձասարի վանք: Վանքի առջեւ Հայոց Հովվապետին դիմավորեցին վանահայր Տ. Սահակ վարդապետ Շաքարյանը, զինվորականներ եւ հարակից համայնքների բնակիչներ: «Հրաշափառի» արարողությամբ եկեղեցականաց թափորը Նորին Սրբությանն առաջնորդեց Ս. Հովհաննես Մկրտչի մասունքներն ամփոփող պատմական տաճար, ուր, հանդիսապետությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, կատարվեց Հայրապետական մաղթանք: Սուրբ Հովհաննես Մկրտչի բարեխոսության հայցով ներկա բարեպաշտ ժողովուրդը Հայոց Հայրապետի հետ միասին աղոթեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի անսասանության, Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետությունների խաղաղության եւ արցախահայության ու համայն մեր ժողովրդի խաղաղ, անվտանգ ու համերաշխ կյանքի համար: Արարողության ավարտին Վեհափառն իր պատգամը բերեց ներկաներին՝ ամենքին փոխանցելով օրհնությունը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, ողջույններն ու բարի մաղթանքները աշխարհասփյուռ մեր ժողովրդի. «Մեր Տերը՝ Հիսուս Քրիստոս, մարդկության փրկության համար մատնվեց չարչարանքների, նեղությունների ու մահվան: Արցախյան գոյամարտերում մեր զավակները քրիստոսամանությամբ նահատակվեցին՝ վասն հայրենյաց ընծայաբերելով իրենց կյանքը: Մենք անցանք պատերազմի բովով, նեղությունների միջով: Բայց Փրկիչ մեր Տերը մեզ պարգեւել է հաղթության շնորհը, որով պատմության բոլոր արհավիրքներից հառնել է մեր ժողովուրդը եւ վերենծյուղել իր նոր կյանքը: Մենք հավատում ենմ, որ Տերը փորձությունների մեջ մեզ հետ է, եւ չարի հարվածները չեն կարողանալու խորտակել

մեր հույսն ու կամքը, ապրելու ու հարատևելու մեր գործությունը, մեր պետականությունը՝ կերտված մեր ժողովրդի զավակների կյանքի թանկ գնով:

Սիրելի՛ արցախցի զավակներ Մեր, փառալեր ենք ձեզանով, որ հակառակ ամեն դժվարության ու նեղության՝ ամուր կանգնած եք հարազատ հողին եւ անսասան հավատով ու հույսով կերտում եք ձեր նոր կյանքը: Պողոս առաքյալն ասում է, որ տկարության մեջ ավելանում է երկնային շնորհը հարվածներին դիմակայելու, փորձությունները հաղթահարելու (հմմտ. Բ. Կորնթ. ԺԲ. 9, 10): Այս փորձությունը եւս, հավատում ենք, հաղթահարելու ենք համագլխին միասնականությամբ ու համատեղ ջանքերով: Անարդարությունները, մեր ազգի դեմ ցեղասպան նոր գործողությունները, մեր սրբությունների, վանքերի ու եկեղեցիների հանդեպ ռազմագործունեությունն ու ավերումները մենք աներեւ կամքով ու միաբանությամբ պիտի վերածենք ազգային վերագարթոնքի ու հգործության՝ ապահովելով Արցախի անկասելի առաջընթացը», — *ասաց Վեհափառ Հայրապետը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը խոսեց նաեւ Հայոց եկեղեցու կողմից Արցախին ու ժողովրդին ցուցաբերվող մշտական զորակցության, վերջին պատերազմի ընթացքում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի եւ տարբեր թեմերից հոգեւորականների եւ զնդերեցների կարեւոր առաքելության մասին՝ նշելով նաեւ, որ այսօր դժվարին պայմաններում Արցախի թեմը շարունակում է իր հոգեւոր խնամքը ծանր ժամանակներ ու մարտահրավերներ դիմագրավող արցախահայությունը:*

Խոսքն ուղղելով Արցախի հավատավոր ժողովրդին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատգամեց տոկուն մնալ, ամուր պահել հավատքը, կապված լինել հողին ու ջրին՝ նոր կյանք բխեցնելու հայրենի երկրում, այն շենացնելու եւ իրենց գործերով հզոր ու բարօր դարձնելու. «Ամուր պահեցեք ձեզանում գիտակցությունն ու հիշողությունը, որ առ Աստված ապավինությամբ մենք հառնել ենք մեր պատմության գողգոթաներից եւ այս պատերազմի պատուհասներից էլ պիտի վեր բարձրանանք դեպի մեր կյանքի լուսավոր նոր հորիզոնները: Այս է պատգամը մեր նահատակ հերոսների, որոնք իրենց կյանքը տվեցին՝ ի սեր հայրենիքի ու ազգի», — շեշտեց Նորին Սրբությունը՝ աղոթելով, որ Բարձրյալ Տերն իր օրհնությունն ու Սուրբ Աջի պահպանությունը միշտ հովանի դարձնի ազգային ու հայրենական մեր կյանքին եւ պարգևի հոգու ամրություն ու զորություն դիմակայելու մեր առջեւ հառնած մարտահրավերները: Վեհափառ Հայրապետը մաղթեց, որ Աստծու խնամքի մեջ արգասավորվի ազգային միաբանությունը հայրենիքում ու սփյուռքում՝ միասնական ջանքեր բերելու մեր կյանքի նորոգման, մեր

իրավունքների պաշտպանության առաքելության մեջ: Վերջում Գանձասարի վանքի բակում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր օրհնությունը բաշխեց այս առիթով վանք այցելած ամեն հայորդուն:

Հ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի 6

Հունիսի 6-ին՝ Կաթողիկե Սուրբ Էջմիածնի տոնին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ, Ստեփանակերտի Սուրբ Աստվածածին առաջնորդանիստ տաճարում մատուցվեց Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ: Այս առիթով եկեղեցում հավատացելոց խոնարհումի եւ օրհնության համար դրվել էին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից բերված Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Հայրապետի մասունքները, որպեսզի զորանան հավատքով ու լավատեսությամբ իրենց նոր կյանքը կերտելու ճանապարհին:

Տաճարի առջեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին դիմավորեց եկեղեցականների թափորը: «Հրաշափառի» երգեցողության ներքո Վեհափառ Հայրապետը, օրհնելով ներկա բարեպաշտ ժողովրդին, առաջնորդվեց դեպի խորան, ուր երկրպագությունից հետո սկսվեց Պատարագի սրբազան արարողությունը: Պատարագիչն էր Արցախի թեմի առաջնորդ Տ. Վրթանես եպիսկոպոս Աբրահամյանը: Սուրբ Պատարագի արարողությանը ներկա էին պետական ավագանին՝ գլխավորությամբ Արցախի Հանրապետության նախագահ Արայիկ Հարությունյանի, Արցախի վաստակյալ նախագահներ Արկադի Ղուկասյանը եւ Բակո Սահակյանը, ՀԲԸՄ նախագահ Պերճ Սեդրակյանի պատվիրակությունը, թեմի եկեղեցականներ, զինծառայողներ եւ հավատավոր բազում արցախցիներ:

Պատարագի արարողության ավարտին, հանդիսապետությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, կատարվեց Հանրապետական մաղթանքի արարողություն Արցախի խաղաղության եւ անվտանգության, հավատավոր ժողովրդի՝ ապահով եւ բարօր կյանքի համար: Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցը Արցախ ողջունեց թեմակալ առաջնորդ Վրթանես եպիսկոպոսը՝ ընդգծելով, որ պատմական օրեր է ապրում Արցախը, քանզի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Արարատյան շաբաթն ու Սուրբ Էջմիածնի տոնն անցկացնում է Սյունիքի եւ Արցախի իր զավակների հետ: Սրբազանը նկատեց, որ առկա դժվարին պայմաններում Հայոց

Հայրապետի այցը մեծ մխիթարություն էր եւ քաջալերանք արցախցիներին համար:

Սրբազանի ողջույնի խոսքից հետո ներկաներին իր օրհնությունն ու պատգամը բերեց Գարեգին Բ. Վեհափառ Հայրապետը. «Տիրոջ ողորմածությամբ համախմբվել ենք Ստեփանակերտի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցում մեր միասնական աղոթքը վերառափելու առ Աստված, որ Տերը մեզ ուժն ու գործությունը տա հաղթահարելու պատերազմի արհավիրքները, վերելնելու վշտերի ու տառապանքների ծանր շրջանից եւ վիրավոր մեր կյանքը նորոգելու տերունական օգնությամբ: Համախմբվել ենք աղոթելու Հայաստան եւ Արցախ մեր աշխարհի խաղաղ ու ապահով կյանքի, հայրենի մեր պետությանց զորացման ու բարօրության համար, ռազմի դաշտում անմահացած մեր հերոսների, խաղաղ բնակչության շրջանում մեր ունեցած զոհերի, պատերազմի ընթացքում վիրավորվածների, անհայտ կորածների, գերեվարված մեր զավակների համար»,— նշեց Նորին Սրբությունը: Վեհափառն անդրադարձավ նաեւ օրվա խորհրդին՝ Սուրբ Էջմիածնի տոնին, Աստծու Միածին Որդու Էջքով Մայր Տաճարի հիմնմանը՝ ընդգծելով. «Այս լուսեղեն իրողությունը վկայությունն է մեր ազգին տրված հարության շնորհի, Տիրոջ օգնությամբ մեզ պատուհասած փորձությունների հաղթահարման: Դարերի մեջ մենք շատ ծանր ու դժան ժամանակներ ենք ապրել, ավեր ու կոտորած, ցեղասպանություն տեսել, բայց միշտ առ Աստված ապավինությամբ հառնել ենք բարօր ապագա կերտելու ամուր կամքով եւ հույսով: Այսօր էլ մենք նույն հավատն ունենք, որ խաչյալ եւ հարուցյալ մեր Փրկչի շնորհով պիտի զորանանք եւ հաղթահարենք պատերազմի ծանր հարվածները՝ վեր ելնելով մեզ պատած նեղություններից դեպի մեր կյանքի նոր արեւաշող հորիզոններ»:

Նորին Սրբությունն անդրադարձ կատարեց նաեւ Արցախին պատուհասած դժվարություններին եւ վերազարթոնքի անհրաժեշտությանը. «Սիրելիներ, Արցախը հայրենի մեր բնօրանի սրբազան մասն է, փրստոնյա մեր ժողովրդի հարստությունը՝ իր պատմությամբ ու սրբություններով: Արցախի սիրով եմ դուր ամուր եւ կանգուն ձեր հարազատ հողին, այդ ոգով եմ վճռական՝ այստեղ ձեր կյանքը շարունակելու եւ նոր իրագործումներով բարեգարդելու: Դուք հիանալի օրինակն եմ տվել այս նվիրական երկրում արիասիրտ սխրամքների ու աստվածահանո արարումների: Դուք խիզախորեն պաշտպանել եմ ձեր երկիր հայրենին, նորոգել ու պայծառացրել եմ ձեր ֆառերն ու շենքերը, ձեր այգեստանները, ձեր սրբավայրերը, նոր աղոթավայրեր կառուցել, որի լուսաշող վկայություններից մեկն է Սուրբ Աստվածածին

հոյակերտ այս եկեղեցին: Մեր նախնյաց փորձառությունը եւ ոգին հավաստում են, որ մեզ պատուհասած ավերներն ու պատերազմի արհավիրքները եւ ոչ մի նեղություն չեն կարողանալու մեզ ընկնել եւ սասանել հայրենիքում անկախ ապրելու մեր հաստատակամությունը: Հայի ոգին չի ընկրկում դժվարությունների առջեւ, չի կոտրվում ցավից ու վշտից: Մենք ահասարսուռ պատուհասների հաղթահարումի ու մեր ազգի հարության փորձառությունն ունենք, որը մեզ ուժ է տալու այս նոր ժամանակներում եւս ելնելու նոր արարումների, հավատալու մեր ապագային, հավատալու մեր հայրենիքի ու կյանքի զարթոնքին:

Սիրելիներ, վեր հառնելու նաապարհին, պահելով հավատն առ Աստված եւ սերն առ հայրենին, մենք առավել պիտի գորանանք, առավել պիտի գորանա մեր կամքը ապրելու եւ արարելու նոր եռանդով ու ձեռքբերումներով: Մեր վերելքներով ու հաջողություններով է նաեւ, որ արժեւորելու ենք մեր նահատակների անձնագոհության ու հայրենամոլության մեծագույն սխրանքը: Պատերազմի ընթացքում մենք կորցրեցինք հարազատ երկրի զգալի մասը: Սակայն գիտենք՝ ձեր ոգին աննկուն է, եւ հույսը՝ անջնջելի, որ հակառակ ամեն խոչընդոտի՝ վերականգնելու եւ շենացնելու եք Արցախը: Արցախը մեր ժողովրդի իրավունքների պաշտպանության եւ ազատ ու անկախ ապրելու վճռականության խորհրդանիշն է: Մեր պատմական հայրենիքի այն նշխարը, որի վրա շարունակում ենք ապրել, պիտի հզորացնենք եւ դարձնենք անվտանգ ու բարգավաճող, ամուր պետականությամբ, համազգային միաբանությամբ, համընդհանուր ջանքերով», — *ասաց Նորին Սրբությունը՝ պատգամելով հույսով ամուր մնալ, հավատով՝ անսասան, աննկուն լինել նեղությունների հանդիման: Վեհափառը հորդորեց չվհատվել ընդդեմ դժվարությունների, այլ միաբան լինել մարտահրավերների դիմագրավման եւ միասնական՝ փորձությունների հաղթահարման մեջ*. «Այս ծանր փորձությունից պետք է հետեւություն անենք՝ սխալներ թույլ չտալու, մեր ազգային միաբանությունը չտկարացնելու, գործելու ազգի ու հայրենիքի գերագույն շահով, մեծագույն պատասխանատվությամբ», — *ընդգծեց Հայոց Հովվապետը՝ հայրական իր սերն ու օրհնությունները բերելով ամենքին եւ վստահեցնելով, որ համայն հայ ժողովուրդը, Սուրբ Եկեղեցին՝ իր թեմերով ու կառույցներով, արցախցիների հետ են՝ Արցախի խաղաղ ու ազատ կյանքը հաստատելու եւ կորուստները վերականգնելու իրենց ջանքերում:*

Հայոց Հայրապետը հայցեց Տիրոջ զորակցությունն ու օգնականությունը Արցախի ժողովրդին եւ պետական այրերին պատերազմի

հետեւանքների հաղթահարման, Արցախի կյանքի բնականոն ընթացքը վերահաստատելու կարեւոր գործում: Նորին Սրբությունն իր օրհնությունը բերեց Պաշտպանության բանակի սպաներին ու զինվորներին, որ անձնվիրումով կանգնած են հայրենյաց պաշտպանության դիրքերում՝ ընդգծելով նաեւ, որ Արցախի յուրաքանչյուր զավակ հայրենյաց մարտիկ է եւ Արցախում իր կեցությամբ է պահում հայրենի երկիրը: Հայրապետն իր բարձր գնահատանքը բերեց Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությանը, ազգային-եկեղեցական անդաստանում շարունակական նպաստ բերող եւ պատերազմական դժվարին պայմաններում էլ Արցախին աջակցած բարերար բոլոր զավակներին, աշխարհասփյուռ մեր ողջ ժողովրդին:

Այս առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր գնահատանքը բերեց Արցախի թեմի երկարամյա առաջնորդ Տ. Պարգեւ արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյանին, Արցախի թեմի ներկայիս առաջնորդ Տ. Վրթանես եպիսկոպոս Աբրահամյանին եւ հոգեւոր դասին՝ Արցախի թեմը շենացնելու, հայորդյաց հավատքն ամրապնդելու, նաեւ պատերազմական ծանր շրջանում հավատավոր իրենց զավակների հետ լինելու, նրանց քաջալերելու եւ մխիթարելու գովարժան ծառայության համար:

Արցախի սրտից Ամենայն Հայոց Հայրապետն իր գնահատանքն ու շնորհակալությունն ուղղեց Ռուսաստանի Դաշնության իշխանություններին, ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինին խաղաղության հաստատման ջանքերի համար, որով կանխվեցին մարդկային նոր կորուստները եւ հայկական բնակավայրերի ավերումները Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված լայնածավալ պատերազմում: Նորին Սրբությունը նաեւ իր եղբայրական սերն ու շնորհակալությունը հայտնեց Մոսկվայի եւ Համայն Ռուսիո Կիրիլ Պատրիարքին խաղաղության հաստատման, ի մասնավորի Դադիվանքի հոգեւոր կյանքի անխաթար ապահովման գործում իր բերած ջանքերի համար: Այս առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գնահատանքով անդրադարձավ նաեւ Արցախում ռուս խաղաղապահների՝ անվտանգության ու իրավիճակի կայունության ապահովման գործում կարեւոր առաքելությանը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն աղոթք բարձրացրեց արցախյան պատերազմում զոհված զինվորների համար՝ վերստին մխիթարություն հայցելով Տիրոջից զոհվածների հարազատներին, ամենքի սրտերին ու հոգիներին, եւ շուտափույթ վերադարձ մաղթելով գերիներին եւ

անհայտ կորածներին: Իր պատգամի վերջում նորին Վեհափառությունը, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Հայրապետի մասունքներով օրհնելով Արցախի հավատավոր ժողովրդին, հայցեց, որ Փրկիչ Տերը ամենագոր Իր Սուրբ խաչի հովանու ներքո անսասան խաղաղության մեջ պահի Արցախի Հանրապետությունը, եւ Աստծու ողորմությամբ զորանա արցախահայությունը՝ կերտելով ստեղծագործ ու զարգացող կյանքի նորանոր հաջողություններ:

